

softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany v Ministerstvo kultury. URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-393/09>

28. Judgment of the Court (Grand Chamber), 2 May 2012. SAS Institute Inc. v World Programming Ltd. URL: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-406/10>

29. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 17 січня 2024 року по справі № 308/7570/18-ц (757/7570/18-ц) . URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117473137>

30. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 17 квітня 2024 року по справі № 910/13988/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118601114>

УДК 346

DOI: 10.32751/2617-5967-2025-03-14

Чемерис М. С.

кандидат юридичних наук, докторант,
Державний податковий університет (м. Ірпінь)
ORCID ID 0009-0002-4508-0350

ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН В СФЕРІ НАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ ГРАНТІВ БЮДЖЕТНИМ УСТАНОВАМ

В статті розкрито результати аналізу фінансово-правового регулювання відносин в сфері надання міжнародних грантів органам державної влади, органам місцевого самоврядування та іншим бюджетним установам, які залучаються в рамках реалізації проекту (програми) міжнародної технічної допомоги. Вказано актуальність та ступінь дослідженості вказаної теми. Зазначено, що у контексті міжнародного фінансового права гранти є особливою формою допомоги в транскордонних фінансових відносинах, що характеризується безповоротністю та цільовим призначенням коштів. Висвітлено стан бюджетно-правового закріплення міжнародних грантів як надходжень державного та місцевих бюджетів. Вказано риси міжнародного гранту як правової категорії. Висвітлено особливості казначейського обслуговування коштів бюджет, які надходять як гранти в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ та як кредити (позики), залучені державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій. Зазначено, що недоліком бюджетно-правового регулювання є відсутність на сьогодні в Бюджетному кодексі України положень, що регулюють відносини, що виникають між грантодавцем, бенефіціаром, реципієнтом та виконавцем (який реалізує грантовий проект (програму) або його частину), не містить вимоги до міжнародного договору, на підставі якого виникають зобов'язання, в тому числі грошові, у грантодавця та держави (територіальної громади) як бенефіціара в разі одержання гранту. Зазначено, що спеціальними нормативно-правовими актами України, що регулюють відносини в сфері залучення міжнародної технічної допомоги, зокрема у формі грантів, є Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 153, якою затверджено Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, та Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2024 року № 1163 “Про затвердження Порядку ведення

Реєстру проектів (програм) міжнародної технічної допомоги”, висвітлено основні міжнародні договори, які містять стандарти надання міжнародних грантів. Розкрито поняття міжнародної технічної допомоги, грантів як окремої її форми. Висвітлено вимоги законодавства щодо реєстрації грантових проектів як проектів (програм) міжнародної технічної допомоги, особливості суб’єктного складу цих відносин, як спеціального предмету фінансово-правового регулювання. Наведено перелік органів державної влади, які на підставі положень спеціальних законів, які регулюють їх діяльність можуть отримувати гранти в рамках міжнародної технічної допомоги. Висловлено пропозиції щодо прийняття закону України “Про міжнародну допомогу, та внесення доповнень до статей 2, 43 та 48 Бюджетного кодексу України в частині врегулювання особливостей відносин із залучення бюджетними установами грантів в рамках міжнародної технічної допомоги, взяття бюджетних зобов’язань і здійснення операцій з цими коштами.

Ключові слова: *грант, міжнародний грант, міжнародна технічна допомога, надходження бюджету, бюджетні установи, власні надходження.*

The article reveals the results of the analysis of the financial and legal regulation of relations in the field of providing international grants to state authorities, local governments and other budgetary institutions involved in the implementation of the project (program) of international technical assistance. The relevance and degree of research of the specified topic are indicated. It is noted that in the context of international financial law, grants are a special form of assistance in cross-border financial relations, characterized by irrevocability and targeted allocation of funds. The state of budgetary and legal consolidation of international grants as revenues of the state and local budgets is highlighted. The features of an international grant as a legal category are indicated. The features of treasury servicing of budget funds that come as grants within the framework of assistance programs and grants of the European Union, governments of foreign states, international organizations, donor institutions and as credits (loans) attracted by the state from foreign states, foreign financial institutions and international financial organizations are highlighted. It is noted that the shortcoming of budgetary and legal regulation is the absence in the Budget Code of Ukraine of provisions regulating the relations that arise between the grantor, beneficiary, recipient and executor (who implements the grant project (program) or part thereof), does not contain requirements for an international agreement on the basis of which obligations arise, including monetary ones, for the grantor and the state (territorial community) as a beneficiary in the event of receiving a grant. It is noted that a shortcoming of budgetary and legal regulation is the absence in the Budget Code of Ukraine of provisions regulating the relations that arise between the grantor, beneficiary and recipient (who implements the grant project (program) or part thereof), does not contain requirements for an international treaty on the basis of which obligations arise, including monetary ones, for the grantor and the state (territorial community) as a beneficiary in the event of receiving a grant. It is noted that the special regulatory legal acts of Ukraine that regulate relations in the field of attracting international technical assistance, in particular in the form of grants, are the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 15.02.2002 No. 153, which approved the Procedure for attracting, using and monitoring international technical assistance, and the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 11.10.2024 No. 1163 “On approving the Procedure for maintaining the Register of projects (programs) of international technical assistance”, the main international agreements that contain standards for providing international grants are

highlighted. The concept of international technical assistance, grants as a separate form of it is disclosed. The requirements of the legislation on the registration of grant projects as projects (programs) of international technical assistance, the features of the subject composition of these relations, as a special subject of financial and legal regulation are highlighted. A list of state authorities that, on the basis of the provisions of special laws that regulate their activities, may receive grants within the framework of international technical assistance is provided. Proposals were made to adopt the Law of Ukraine "On International Assistance, and to make amendments to Articles 2, 43 and 48 of the Budget Code of Ukraine in terms of regulating the specifics of relations with the attraction of grants by budgetary institutions within the framework of international technical assistance, making budgetary commitments and carrying out operations with these funds.

Keywords: *grant, international grant, international technical assistance, budget revenues, budgetary institutions, own revenues.*

На сучасному етапі в умовах режиму воєнного стану в Україні саме міжнародні гранти, в т.ч. гранти в рамках проектів (програм) міжнародної технічної допомоги, стають важливим джерелом фінансової підтримки діяльності окремих органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших бюджетних установ.

Органи держави, органи місцевого самоврядування та утворені ними організації, які в бюджетному процесі виступають бюджетними установами, для реалізації відповідних функцій і завдань держави та/або місцевого самоврядування, покладених на них повноважень, а також для реалізації програм і проектів у випадках, визначених законом, досить часто є реципієнтами міжнародних грантів і наділяються правом залучати гранти як форму міжнародної технічної допомоги. Такі додаткові джерела фінансування бюджетних установ набувають особливо важливе значення в умовах дефіциту публічних коштів в період воєнного стану. Останнім часом вони все частіше враховуючи їх компетенцію бюджетні установи звертаються до додаткових джерел залучення власних надходжень і фінансового забезпечення реалізації ними покладених на них завдань, які надходять як із зовнішніх джерел, в тому числі в формі міжнародної технічної допомоги, так і з внутрішніх джерел.

Дослідження особливостей правового регулювання залучення суб'єктами, які повністю утримуються за рахунок бюджетних коштів, власних надходжень в тому числі в формі грантів, здійснювали такі науковці, як А. Азарова, І. Білан, О. Галько, О. Житкевич, Ю. Звір, К. Каліна, М. Кобеля-Звір, А. Колісник, К. Недря, Л. Рибалко, Л.О. Нікіфорова, С. Свірко, С. Сисюк, І. Трубавіна, В.В. А.А. Шиян та інші.

Однак в роботах висвітлюються лише окремі аспекти правового регулювання відносин в сфері залучення грантів та інших власних надходжень бюджетними установами, однак недостатня увага приділяється питанням залучення ними міжнародних грантів як форми міжнародної технічної допомоги, правовим межам її залучення.

Метою статті є системне висвітлення сучасного стану фінансово-правового регулювання відносин в сфері надання міжнародних грантів бюджетним установам.

Основні результати дослідження.

У контексті міжнародного фінансового права гранти є особливою формою транскордонних фінансових відносин, що характеризується безповоротністю та цільовим

призначенням коштів, а також, як зазначає Дж. Сакс (J. Sachs), виступають однією з діяльностей (активностей), що необхідні для сприяння міжнародному розвитку [1, с. 82].

Для формулювання визначення поняття «міжнародний грант» проаналізуємо характерні риси даного правового явища:

1) призначення міжнародного гранту є: а) цільове призначення для конкретних завдань або проектів; б) не потребує повернення коштів (на відміну від кредитів); в) спрямований на досягнення певних соціальних, наукових, культурних або гуманітарних цілей;

2) джерелами фінансування міжнародного гранту є суб'єкти міжнародного публічного права: а) держави; б) міжнародні організації (ООН, ЄС тощо), серед яких важливу роль відіграють міжнародні фінансові організації (МБРР, МАР, МФК, ЄБРР тощо); в) їх об'єднання;

3) до сфер застосування міжнародного гранту належать: наукові дослідження, розвиток громадянського суспільства, охорона здоров'я та соціальні програми, екологічні проекти, культурні ініціативи, гуманітарна допомога тощо;

4) особливостями отримання міжнародного гранту є: а) чіткі критерії відповідності та вимоги; б) конкурсний відбір на основі заявок; в) дотримання умов та термінів виконання конкурсу; г) звітність про використання проектів.

Міжнародні гранти прямо в БК України віднесено до надходжень бюджетів, а саме:

1) Державного бюджету України:

а) до доходів загального фонду Державного бюджету України відповідно до п. 57-2 ч. 2 ст. 29 БК України належать «гранти на бюджетну підтримку від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій (включаючи гранти за досягнення індикаторів результативності)», які мають «умовно цільове» спрямування – використовуються на відповідні реформи і заходи згідно з визначеними «індикаторами результативності», та «надходження в рамках програм бюджетної підтримки Європейського Союзу» (п. 57-1 ч. 2 ст. 29 БК України), які також можуть мати форму грантів;

б) до надходжень («джерел формування») спеціального фонду Державного бюджету України належать згідно з п. 13 ч. 3 ст. 29 БК України «надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ (крім надходжень, визначених пунктами 57-1 та 57-2 частини другої цієї статті), які згідно з п. 12 ч. 4 ст. 30 БК України спрямовуються на «реалізацію програм та заходів у рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ (за рахунок джерел, визначених п. 13 ч. 3 ст. 29 цього Кодексу)» [2];

2) усіх місцевих бюджетів, зокрема в п. 12 ч. 1 ст. 69-1 БК України закріплено, що до надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів належать «надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ», які згідно з п. 20-2 ч. 1 ст. 91 БК України спрямовуються на «реалізацію програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ» [2].

Відповідно до ч. 2 ст. 43 БК України обслуговування Казначейством України «коштів бюджету, отриманих як надходження в рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських

установ та як кредити (позики), залучені державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, здійснюється у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України» [2].

Міжнародну технічну допомогу як ресурси та послуги, які згідно міжнародних договорів надають донори на безповоротній і безоплатній основі для підтримки певної держави чи її місцевої громади, слід відрізнити від інших форм міжнародної допомоги. Організація Об'єднаних Націй міжнародну технічну допомогу визначає як допомогу від урядів держав і організацій для підтримки соціального, економічного, політичного та екологічного розвитку країн, що розвиваються [3, с. 11].

Однак, незважаючи на те, що гранти є окремим видом надходжень Державного бюджету України та місцевих бюджетів відповідно до ст. 29 та 69-1 БК України, ні БК України, ні Закон України «Про міжнародні договори» не визначають зміст понять «міжнародна допомога», «міжнародна технічна допомога», «грант», «міжнародний грант» та не закріплюють особливості бюджетно-правового регулювання відносин, що виникають між грантодавцем, бенефіціаром та реципієнтом (який реалізує грантовий проект (програму) або його частину), не містить вимоги до міжнародного договору, на підставі якого виникають зобов'язання, в тому числі грошові, у грантодавця та держави (територіальної громади) як бенефіціара в разі одержання гранту.

Спеціальними нормативно-правовими актами України, що регулюють відносини в сфері залучення міжнародної технічної допомоги, зокрема у формі грантів, є Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 153 [4] (далі - Постанова Уряду № 153), дія якого не поширюється «на міжнародну технічну допомогу, що надається міжнародними фінансовими організаціями відповідно до міжнародних договорів України з цими організаціями у вигляді грантів на бюджетну підтримку» (п. 1 Порядку) [4], Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2024 року № 1163 «Про затвердження Порядку ведення Реєстру проектів (програм) міжнародної технічної допомоги» [5].

Відповідно до джерел правового регулювання відносин в сфері залучення міжнародної технічної допомоги у формі грантів належать передусім Паризька декларація щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги, до якої Україна приєдналася згідно Указу Президента України від 19.04.2007 № 325/2007 [6], міжнародні договори України з міжнародними фінансовими організаціями про надання міжнародної технічної підтримки у вигляді «грантів на бюджетну підтримку», міжнародних договорів України з ЄС (угод, додаткових угод) про фінансування та/або програм бюджетної підтримки Європейського Союзу, що надається у вигляді грантів [7, 8, 9], угоди про фінансування Програми Interreg (Interreg VI-B) NEXT та прийнята на підставі їх укладення Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження системи управління та здійснення контролю за виконанням програм транскордонного та транснаціонального співробітництва Interreg та Interreg NEXT» від 05.11.2024 № 1268 [10] та інші.

Міжнародна технічна допомога зазвичай надається в формах технічних (технологічних) грантів, співфінансування технічного сприяння, надання послуг та заходів, що здійснюються за кошти донора, – зміст яких полягає у наданні донорами консультацій, передачі технологій, обладнання, навчання та підвищення кваліфікації кадрів (персоналу), що здійснюється на безоплатній основі (надається як дар), а від держави - реципієнта

вимагається лише забезпечення виконання організаційних умов її надання, створення й розміщення.

Постанова Уряду № 153 визначає міжнародну технічну допомогу як «фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України», що можуть бути залучені у формі: будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні; роботи і послуги; права інтелектуальної власності; фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті; інших ресурсів, не заборонених законодавством, зокрема стипендій [4].

Грантові проекти, які є предметом зазначених угод як спеціальних форм міжнародних договорів, підлягають реєстрації як проекти (програми) міжнародної технічної допомоги згідно з Постановою Уряду № 153 [4], де закріплено, що *партнером з розвитку*, який може надавати грант, виступає «іноземна держава, уряд та уповноважені урядом іноземної держави органи або організації, іноземний муніципальний орган або міжнародна організація, що надають міжнародну технічну допомогу відповідно до міжнародних договорів України» [4].

Відповідно до Постанови Уряду № 153, міжнародна технічна допомога може надаватись у вигляді: 1) майна, яке ввозиться чи набувається в Україні, необхідного задля забезпечення виконання завдань; 2) робіт і послуг; 3) прав інтелектуальної власності (авторські права, ноу-хау), надання консультаційних послуг; 4) фінансових ресурсів (грантів) у іноземній чи національній валюті; 5) інших ресурсів, які не заборонені законодавством, включаючи стипендії [4].

У проекті міжнародної технічної допомоги визначаються спільні дії всіх учасників проекту (бенефіціарів, партнерів з розвитку, виконавців, реципієнтів) та вказуються ресурси, які необхідні для досягнення поставленої цілі надання міжнародної технічної допомоги протягом встановлених термінів. У свою чергу, програма міжнародної технічної допомоги представляє собою декілька проектів, об'єднаних між собою спільною метою [4].

Складна структура суб'єктів відносин МТД викликає необхідність її уточнення їх ролі в контексті такої форми МТД як грант. Якщо *надавачами МТД* в формі міжнародних грантів виступають іноземні держави, міжнародні організації, міжнародні фінансові організації та Європейський Союз, то *одержувачами* – Україна, в особі Уряду, інших уповноважених органів державної влади (в т. ч. в формі міжнародної технічної допомоги), та територіальні громади (спільноти територіальних громад відповідних областей), що є предметом регулювання міжнародного права (в частині надання) та фінансового права (в частині реалізації грантового проекту), підстави надання яких закріплено в ст. 85 Конституції України і врегульовано Законом України «Про міжнародні договори», БК України та іншими законами.

Бенефіціарами міжнародної технічної допомоги можуть бути: «центральный орган виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна, Київська, Севастопольська міська держадміністрація, до компетенції яких належить формування та/або реалізація державної політики у відповідній галузі чи регіоні, де передбачається впровадження проекту (програми), що заінтересована в результатах виконання проекту (програми), виконавчий орган місцевого самоврядування, юрисдикція якого поширюється на територію реалізації проекту (програми), Секретаріат Кабінету Міністрів України, Офіс Президента України, комітети та Апарат Верховної Ради України, Національний банк,

Верховний Суд, вищі спеціалізовані суди, Національне антикорупційне бюро, Рахункова палата, інші державні органи» (п. 2 Порядку Постанови Уряду № 153) [Постанови № 153].

В свою чергу «реципієнтами» міжнародної технічної допомоги можуть бути резиденти держави-отримувача (юридичні або фізичні особи), які безпосередньо одержують міжнародну технічну допомогу відповідно до проекту (програми) міжнародної технічної допомоги. В тому числі реципієнтами можуть виступати юридичні особи публічного права – бюджетні установи, якими визнаються «органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету» та є неприбутковими [2]. Отже, «невладні» бюджетні установи можуть виступати лише реципієнтами міжнародної технічної допомоги, в той час, як «владні» – бенефіціарами, реципієнтами і за окремими проектами (програмами), у яких вони одночасно виконують функції і бенефіціара і реципієнта – «бенефіціарами/реципієнтами» (п. 9 Порядку Постанови Уряду № 153) [4].

Кошти МТД в формі грантів бюджетні установи як реципієнти обліковують як власні надходження. Зокрема, в ч. 4 ст. 13 БК України закріплено, що «власні надходження бюджетних установ отримуються додатково до коштів загального фонду бюджету і включаються до спеціального фонду бюджету» [2]. Також власні надходження залежно від їх джерела поділяються на групи, перелік яких визначено в ч. 4 ст. 13 БК України. Так, гранти належать до другої групи власних надходжень бюджетних установ, а саме до першої підгрупи другої групи: «благодійні внески, гранти та дарунки» (абз. 11 ч. 4 ст. 13 БК України) [3].

Щодо можливості залучення міжнародних грантів «владними» бюджетними установами, слід передусім зауважити, що органи державної влади, що згідно із ч. 1 ст. 2 Закону України «Про джерела фінансування органів державної влади» «органи державної влади здійснюють свою діяльність виключно за рахунок бюджетного фінансування (крім випадків, визначених цим Законом) в межах, передбачених Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік», зокрема закріплено такий виняток: «органи державної влади можуть отримувати додаткові кошти з місцевих бюджетів для виконання делегованих законами України повноважень органів місцевого самоврядування» (ч. 3 ст. 2 Закону) [11]. Тобто закріплено загальне правове обмеження в формі заборони на одержання фінансування органів державної влади за рахунок інших джерел крім бюджетних. Така загальна заборона долається лише, по-перше, положеннями спеціальних законів, які допускають отримання органом державної влади міжнародної технічної допомоги, по-друге, положеннями БК України, згідно з якими кошти міжнародної технічної допомоги після їх включення як надходження відповідного бюджету на відповідний рахунок в рамках єдиного казначейського рахунку, ведення якого забезпечує Казначейство, на такі кошти поширюється правовий режим «бюджетних коштів». Так, згідно з ч. 1 ст. 25 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» фінансове забезпечення діяльності міністерств та інших ЦОВВ здійснюється «за рахунок коштів Державного бюджету України, крім випадків, визначених законом» [12], отже, за відсутності таких спеціальних положень закону, залучення коштів з інших джерел не допускається.

Згідно із положеннями спеціальних законів міжнародну фінансову допомогу в формі грантів (міжнародних грантів) можуть, зокрема отримувати: 1) Вища рада правосуддя, згідно із ч. 2 ст. 1 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» [13]; 2) Вища

кваліфікаційна комісія суддів України згідно з п. 9 ч. 1 ст. 1 ст. 93 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [14]; 3) *прокуратура* - відповідно до ч. 1 ст. 89 Закону України «Про прокуратуру» [15]; 4) *Рахункова палата*, відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Рахункову палату» [16]; 5) *Бюро економічної безпеки України*, згідно із ч.1 ст. 32 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» [17]; 5) *Національне антикорупційне бюро України* відповідно до ч. 1 ст. 24 та ч. 2 ст. 25 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» [18]; 6) *Державне бюро розслідувань* згідно із ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» [19]; 7) *Національне агентство запобігання корупції*, відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про запобігання корупції» [20]; 8) *Міністерство освіти та науки України* - відповідно до ч. 4 ст. 74 Закону України «Про вищу освіту» [21]; 9) *центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту рослин*, яким на сьогодні виступає Держспоживслужба, згідно з ч. 1 ст. 69 Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» [22] та інші.

В окремих законах закріплена можливість отримання МТД з метою забезпечення функціонування конкурсних комісій з відбору кандидатів на посаду публічної служби, а також комісії з оцінювання діяльності відповідних органів публічної влади, зокрема це передбачено в ч. 9 ст. 5 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», може одержувати фінансування її діяльності “за рахунок залучення міжнародної технічної допомоги” [23], та в ст. 570-1 і ч. 8 ст. 570-2 Митного кодексу України (МК України) [24].

Щодо «невладних» бюджетних установ, то можливість залучення міжнародних грантів, в т.ч. в формі міжнародної технічної допомоги, закріплена на рівні спеціальних законів, в ст. 13 БК України та установчих документах. Наприклад, можуть отримувати МТД: 1) *заклади освіти*: відповідно до статті 79 Закону України “Про освіту” [25]; 2) наукові установи та інші суб'єкти наукової та науково-технічної діяльності – бюджетні установи згідно із ч. 1 ст. 48 та ст. 66 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [26]; 3) бюджетні установи, що належать до числа суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю відповідно до ч. 1 ст. 19 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [27]; 4) *заклади культури, які є бюджетними установами*, відповідно до ч. 2 ст. 26 Закону України “Про культуру” [28].

Алгоритм та етапи залучення міжнародної технічної допомоги визначено в Постанові Уряду № 153, в якій закріплено також особливості реєстрації МТД, виконання проектів (програм) МТД, в тому числі за рахунок коштів грантів, здійснення моніторингу виконання, звітності за результатами виконання VNL та заключного нагляду.

Висновки. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші бюджетні установи отримують кошти міжнародних грантів безпосередньо у формі грантів в рамках проектів (програм) міжнародної технічної допомоги. Міжнародні договори щодо надання технічної допомоги Україні за ступенем конкретизації правового регулювання поділяються на: 1) рамкові угоди щодо надання міжнародної технічної допомоги; 2) угоди про фінансування. Аналіз програм міжнародної технічної допомоги, в яких отримувачем допомоги виступала Україна, дає підстави виокремити наступні її пріоритетні напрями у сфері місцевого економічного розвитку: 1) розбудова спроможності місцевих органів влади; 2) надання консультаційної допомоги щодо планування та управління процесами місцевого економічного розвитку; 3) проведення енергоощадних заходів у сфері житлово-

комунального господарства; 4) розвиток місцевого бізнес-середовища; 5) підвищення конкурентоздатності та інвестиційної привабливості місцевих громад; 6) активізація місцевих громад в рамках вирішення проблем місцевого економічного розвитку; 7) підтримка внутрішньо переміщених осіб.

Аналізуючи положення Постанови Кабінету Міністрів України №153 як основоположного нормативно-правового акту у правовому регулюванні відносин у сфері отримання Україною міжнародної технічної допомоги, слід виокремити як позитивні, так і негативні аспекти. Серед позитивних аспектів слід відзначити такі: 1) правова визначеність щодо поняття «міжнародна технічна допомога» та форм такої допомоги; 2) визначені суб'єкти, які приймають участь у механізмі отримання міжнародної технічної допомоги, 3) врегульований повний цикл отримання міжнародної технічної допомоги (поетапно) – від її залучення до моніторингу та нагляду; 4) запроваджену систему державної реєстрації/перереєстрації проектів; 5) створено правову основу для звільнення від оподаткування тощо. Однак, Постанова Кабінету Міністрів України №153, на наш погляд, зважаючи на швидкий розвиток сфери надання міжнародної технічної допомоги, прийняття ряду законів, які закріплюють повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших бюджетних установ, на одержання фінансового забезпечення за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, не може задовільнити відсутність спеціального закону про міжнародну допомогу, що включає і гранти й різні інші форми міжнародної технічної допомоги. Також є потреба доповнення БК України положеннями, зокрема в ст. 2 слід визначити поняття «міжнародний грант», ст. 48 БК України потребує доповнень в частині закріплення особливостей взяття бюджетних зобов'язань за кошти міжнародних грантів (МТД), а стаття 43 БК України потребує закріплення положень про окремий облік операцій, що здійснюються за рахунок грантів на бюджетну підтримку від ЄС, іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій (включаючи гранти за досягнення індикаторів результативності).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Sachs J. The End of Poverty: Economic Possibilities for Our Time. Penguin Press. (Book Summary and Book Review). By Dr. Kazi Abdur Rouf. 2005. С.67-84. URL: https://globaljournals.org/GJMBR_Volume14/8-Jeffrey-Sachs.pdf
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування. Грантові інструменти фінансування МЕР. Практичний посібник. Частина 5. 2020 рік. 64 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/605/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_5.pdf
4. Про затвердження Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 року № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Порядку ведення Реєстру проектів (програм) міжнародної технічної допомоги: постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2024 року № 1163: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-п#Text>

6. Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги: Указ Президента України від 19.04.2007 № 325/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325/2007#Text>

7. Рамкова угода між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility від 21.05.2024, 22.05.2024. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-24#Text

8. Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу “Механізм розвитку громадянського суспільства України” (продовження періоду виконання Угоди на 1 рік та перерозподіл напрямів фінансування в рамках орієнтованого бюджету між грантами та закупівлями з метою ефективної реалізації поточних та запланованих до впровадження проєктів): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09 червня 2023 р. № 520-р.;

9. Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу “Програма ЄС з підтримки України в надзвичайній ситуації” (NDICI-GEO-NEAR/2022/ACT60748)” (збільшення на 122 млн. євро компоненту бюджету для надання грантів безпосередньо з боку Європейської Комісії): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2022 р. № 772-р.

10. Про запровадження системи управління та здійснення контролю за виконанням програм транскордонного та транснаціонального співробітництва Interreg та Interreg NEXT: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2024 р. № 1268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2024-п#Text>

11. Про джерела фінансування органів державної влади: Закон України

12. Про центральні органи виконавчої влади: Закону України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

13. Про Вищу раду правосуддя: Закон України 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>

14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

15. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

16. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>

17. Про Бюро економічної безпеки України Закону України від 28 січня 2021 року № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>

18. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

19. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 року № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>

20. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

21. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

22. Про державне регулювання сфери захисту рослин: Закону України від 17 грудня 2024 року № 4147-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4147-20#Text>
23. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10 листопада 2015 року № 772-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>
24. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
25. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
26. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
27. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21 червня 2001 року № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>
28. Про культуру: Закон України від 14 грудня 2010 року № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>